

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

24 noiembrie 2011 *

În cauza C-283/10,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Înalta Curte de Casație și Justiție (România), prin decizia din 14 mai 2010, primită de Curte la 7 iunie 2010, în procedura

Cercul Globus București (Circ & Variete Globus București)

împotriva

Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România – Asociația pentru Drepturi de Autor (UCMR-ADA),

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, domnul J. Malenovský (raportor), doamna R. Silva de Lapuerta, domnii E. Juhász și D. Šváby, judecători,

avocat general: doamna V. Trstenjak,
grefier: domnul A. Calot Escobar,

* Limba de procedură: română.

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România – Asociația pentru Drepturi de Autor (UCMR-ADA), de A. Roată-Palade, avocat;
- pentru guvernul român, de domnul A. Popescu, în calitate de agent, precum și de doamnele A. Wellman și A. Borobeică, consiliere;
- pentru guvernul spaniol, de doamna N. Díaz Abad, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de doamna J. Samnadda și de domnul I. V. Rogalski, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- ¹ Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230).

- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România – Asociația pentru Drepturi de Autor – UCMR-ADA (denumită în continuare „UCMR-ADA”), pe de o parte, și Circul Globus București, actualmente Circ & Variete Globus București (denumit în continuare „circul Globus”), pe de altă parte, cu privire la pretinsa încălcare, de către acesta din urmă, a drepturilor de proprietate intelectuală gestionate de UCMR-ADA.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

- 3 Potrivit articolului 11 din Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice (Actul de la Paris din 24 iulie 1971), astfel cum a fost modificată la 28 septembrie 1979 (denumită în continuare „Convenția de la Berna”):

„(1) Autorii de opere dramatice, dramatico-muzicale și muzicale beneficiază de dreptul exclusiv de a autoriza:

- 1° reprezentarea și executarea publică a operelor lor, inclusiv reprezentarea și executarea publică prin orice mijloace sau procedee;
- 2° transmiterea publică prin orice mijloace a reprezentării și a executării operelor lor.

(2) Aceleași drepturi sunt acordate autorilor de opere dramatice sau dramatico-muzicale, în ceea ce privește traducerea operelor lor, pentru întreaga durată de protecție a drepturilor lor asupra operei originale.”

Dreptul Uniunii

4 Potrivit considerentelor (2) și (5) ale Directivei 2001/29:

„(2) Consiliul European, reunit la Corfu pe 24 și 25 iunie 1994, a subliniat necesitatea de a se crea, la nivel comunitar, un cadru juridic general și flexibil care să sprijine dezvoltarea societății informaționale în Europa. Aceasta implică, *inter alia*, existența unei piețe interne pentru produse și servicii noi. O importantă legislație comunitară care să asigure un astfel de cadru juridic a fost deja adoptată sau este în curs de adoptare. Dreptul de autor și drepturile conexe joacă un rol important în acest context, întrucât protejează și stimulează dezvoltarea și comercializarea de noi produse și servicii, precum și crearea și exploatarea conținutului lor creativ.

[...]

(5) Dezvoltarea tehnologică a multiplicat și diversificat vectorii de creație, producție și exploatare. Chiar dacă nu sunt necesare noi concepte pentru protecția proprietății intelectuale, legislația actuală privind dreptul de autor și drepturile conexe trebuie adaptată și completată pentru a reflecta în mod adecvat realitățile economice, cum ar fi noile forme de exploatare.”

5 Considerentul (18) al Directivei 2001/29 este redactat după cum urmează:

„Prezenta directivă nu aduce atingere dispozițiilor care există în statele membre cu privire la modalitățile de gestionare a drepturilor, cum ar fi licențele colective extinse.”

6 Potrivit considerentelor (23) și (24) ale acestei directive:

„(23) Prezenta directivă trebuie să armonizeze într-o mai mare măsură dreptul de autor asupra actelor de comunicare publică. Acest drept trebuie înțeles în sens larg ca acoperind orice comunicare către public care nu este prezent în locul de proveniență a comunicării. Acest drept include orice transmisie sau retransmisie, de orice natură, a unei opere către public, prin cablu sau fără cablu, inclusiv radiodifuziunea. Acest drept nu ar trebui să includă niciun alt act.

(24) Dreptul de a pune la dispoziția publicului obiectele menționate la articolul 3 alineatul (2) trebuie înțeles ca reglementând toate operațiunile de punere la dispoziția publicului care nu este prezent în locul de proveniență a actului de punere la dispoziție și ca neincluzând niciun alt act.”

7 Articolul 3 alineatul (1) din aceeași directivă prevede:

„Statele membre prevăd dreptul exclusiv al autorului de a autoriza sau de a interzice orice comunicare publică a operelor lor, prin cablu sau fără cablu, inclusiv punerea la dispoziția publicului a operelor lor, astfel încât oricine să poată avea acces la acestea din orice loc și în orice moment.”

Dreptul național

- 8 Articolul 15 alineatul (1) din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 285/2004 (denumită în continuare „Legea privind dreptul de autor”), prevede:

„Se consideră comunicare publică orice comunicare a unei opere, realizată direct sau prin orice mijloace tehnice, făcută într-un loc deschis publicului sau în orice loc în care se adună un număr de persoane care depășește cercul normal al membrilor unei familii și al cunoștințelor acesteia, inclusiv reprezentarea scenică, recitarea sau orice altă modalitate publică de execuție ori de prezentare directă a operei, expunerea publică a operelor de artă plastică, de artă aplicată, fotografică și de arhitectură, proiecția publică a operelor cinematografice și a altor opere audiovizuale, inclusiv a operelor de artă digitală, prezentarea într-un loc public, prin intermediul înregistrărilor sonore sau audiovizuale, precum și prezentarea într-un loc public, prin intermediul oricăror mijloace, a unei opere radiodifuzate. De asemenea, se consideră publică orice comunicare a unei opere, prin mijloace cu fir sau fără fir, realizată prin punerea la dispoziție publicului, inclusiv prin internet sau alte rețele de calculatoare, astfel încât oricare dintre membrii publicului să poată avea acces la aceasta din orice loc sau în orice moment ales în mod individual. [...]”

- 9 Articolul 123 alineatul (1) din Legea privind dreptul de autor prevede:

„Titularii dreptului de autor și ai drepturilor conexe își pot exercita drepturile recunoscute prin prezenta lege în mod individual sau, pe bază de mandat, prin organismele de gestiune colectivă, în condițiile prezentei legi.”

10 Articolul 1231 alineatul (1) litera (e) și alineatul (2) din Legea privind dreptul de autor prevede:

„(1) Gestiunea colectivă este obligatorie pentru exercitarea următoarelor drepturi:

[...]

(e) dreptul de comunicare publică a operelor muzicale, cu excepția proiecției publice a operelor cinematografice;

[...]

(2) Pentru categoriile de drepturi prevăzute la alineatul (1), organismele de gestiune colectivă îi reprezintă și pe titularii de drepturi care nu le-au acordat mandat.

[...]”

11 În conformitate cu articolul 130 alineatul (1) din Legea privind dreptul de autor, organismele de gestiune colectivă au următoarele obligații:

„(a) să acorde autorizații neexclusive utilizatorilor, la cererea acestora, efectuată înainte de utilizarea repertoriului protejat, în schimbul unei remunerații, prin licență neexclusivă, în formă scrisă;

- (b) să elaboreze metodologii pentru domeniile lor de activitate, cuprinzând drepturile patrimoniale cuvenite, ce trebuie negociate cu utilizatorii în vederea plății acestor drepturi, în cazul acelor opere al căror mod de exploatare face imposibilă autorizarea individuală de către titularii de drepturi;

[...]

- (e) să colecteze sumele datorate de utilizatori și să le repartizeze între titularii de drepturi, potrivit prevederilor din statut;

[...]

- (h) să ceară utilizatorilor sau intermediarilor acestora comunicarea de informații și transmiterea documentelor necesare pentru determinarea cuantumului remunerațiilor pe care le colectează, precum și informații privind operele utilizate, cu indicarea titularilor de drepturi, în vederea repartizării acestora; [...]"

¹² Articolul 1311 alineatul (1) litera (e) și alineatul (4) din aceeași lege prevede:

„(1) Metodologiile se negociază de către organismele de gestiune colectivă cu reprezentanții prevăzuți la articolul 131 alineatul (2) litera (b), ținându-se seama de următoarele criterii principale:

[...]

- (e) proporția utilizărilor pentru care utilizatorul a îndeplinit obligațiile de plată prin contracte directe cu titularii de drepturi;

[...]

(4) În cazul în care gestiunea colectivă este obligatorie conform prevederilor art. 1231, metodologiile se negociază fără a se ține seama de criteriile prevăzute la alineatul (1) literele (c) și (e), repertoriile fiind considerate repertorii extinse.”

Acțiunea principală și întrebările preliminare

- 13 UCMR-ADA este organismul de gestiune colectivă a drepturilor de autor în domeniul muzical.
- 14 În perioada mai 2004-septembrie 2007, circul Globus, în calitate de organizator de spectacole de circ și de cabaret, a comunicat public în scop lucrativ opere muzicale fără a deține autorizație de licență „neexclusivă” din partea UCMR-ADA și fără a achita acesteia remunerațiile corespunzătoare drepturilor patrimoniale de autor.
- 15 Considerând că circul Globus a adus atingere drepturilor sale, UCMR-ADA a sesizat Tribunalul București. În susținerea acțiunii formulate, ea a arătat că, în conformitate cu dispozițiile Legii privind dreptul de autor, exercitarea dreptului de comunicare publică a operelor muzicale este supusă gestiunii colective obligatorii.

- 16   Circul Globus a replicat, la rândul său, că a încheiat contracte de cesiune a drepturilor patrimoniale de autor cu compozitorii operelor muzicale utilizate în spectacolele pe care le-a organizat și că pentru această utilizare a achitat autorilor sumele de bani convenite. Cum titularii de drepturi au optat pentru gestiunea individuală, conform articolului 123 alineatul (1) din Legea privind dreptul de autor, colectarea remunerațiilor de către organismul de gestiune colectivă nu mai avea temei legal.
- 17   Tribunalul București – secția a IV-a civilă a admis în parte acțiunea formulată și a obligat circula Globus la plata sumei datorate pentru comunicarea publică în scop lucrativ a operelor muzicale pentru perioada mai 2004-septembrie 2007, precum și a penalităților de întârziere corespunzătoare. Apelul declarat de circula Globus a fost respins de Curtea de Apel București.
- 18   În drept, cele două instanțe au reținut că articolul 1231 alineatul (1) litera (e) din Legea privind dreptul de autor prevede expres că, pentru dreptul de comunicare publică a operelor muzicale, gestiunea colectivă este obligatorie. Prin urmare, pârâtul ar fi fost obligat să achite reclamantei remunerația stabilită potrivit metodologiei negociate de organismul de gestiune colectivă, ignorându-se contractele încheiate de pârât cu compozitorii pentru diferite spectacole din perioada 2004-2007.
- 19   În aceste condiții, Circula Globus a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție cu un recurs împotriva deciziei Curții de Apel București, în cadrul căruia a invocat printre altele implementarea incorectă în dreptul intern a Directivei 2001/29. A susținut că, deși, în considerentele (23) și (24) ale directivei, dreptul de comunicare publică este definit clar, în sens larg, ca acoperind orice comunicare către public care nu este prezent în locul de proveniență a comunicării, articolul 1231 din Legea privind dreptul de autor nu ar fi fost modificat și ar continua să instituie o gestiune colectivă obligatorie

a dreptului de comunicare publică a operelor muzicale, fără nicio distincție între comunicarea directă și cea indirectă.

- 20 În acest fel s-ar aduce o limitare suplimentară față de cele prevăzute de Directiva 2001/29 exercițiului dreptului de comunicare publică. Astfel, între autorii operelor muzicale și organizatorii de spectacole s-ar interpune organismul de gestiune colectivă și s-ar institui, pentru autor, plata unui comision impus de organismul de gestiune colectivă, iar pentru utilizator, o plată dublă, deoarece, deși ar cumpăra drepturile patrimoniale de la autori, ar fi obligat să le mai plătească o dată prin intermediul organismului de gestiune colectivă.
- 21 În fața acestor afirmații, UCMR-ADA a arătat că nu există nicio neconcordanță între dreptul intern și Directiva 2001/29, deoarece în câmpul de aplicare al acesteia intră doar actele de comunicare publică a operelor muzicale specifice societății informaționale. În ceea ce privește dreptul de comunicare directă către public, care face obiectul speței, considerentul (18) al Directivei 2001/29 ar lăsa statelor membre libertatea de a-1 reglementa cum consideră de cuviință, iar legiuitorul român ar fi optat pentru gestiunea colectivă obligatorie.
- 22 Potrivit celor reținute de instanța de trimitere în decizia sa, chiar dacă autorul muzicii utilizate nu este membru al organismului de gestiune colectivă, utilizatorul este obligat să obțină autorizație de licență neexclusivă și să achite organismului de gestiune colectivă o remunerație, conform articolului 1231 alineatul (2) din Legea privind dreptul de autor, care prevede că, pentru categoriile de drepturi prevăzute la alineatul (1) al aceluiași articol, organismele de gestiune colectivă îi reprezintă și pe titularii de drepturi care nu le-au acordat mandat.

- 23 De asemenea, legea nu ar conține nicio prevedere care să permită acestor titulari să își excludă operele de la gestiunea colectivă, posibilitate care ar fi, de exemplu, prevăzută expres la articolul 3 alineatul (2) din Directiva 93/83/CEE a Consiliului din 27 septembrie 1993 privind coordonarea anumitor norme referitoare la dreptul de autor și drepturile conexe aplicabile difuzării de programe prin satelit și retransmisiei prin cablu (JO L 248, p. 15, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 134), în cazul dreptului de comunicare publică prin satelit.
- 24 Instanța de trimitere concluzionează că o asemenea reglementare pare să fie o îngrijire excesivă a libertății contractuale, care nu corespunde dublului scop al gestiunii colective obligatorii a dreptului de comunicare publică a operelor muzicale, acela de a permite atât utilizarea operelor, cât și remunerarea autorilor.
- 25 În acest context, instanța de trimitere ridică printre altele problema dacă o asemenea gestiune colectivă corespunde scopului protejării drepturilor de autor, dar și celui urmărit de Directiva 2001/29, de menținere a unui just echilibru între drepturile autorilor și cele ale utilizatorilor.
- 26 În aceste condiții, Înalta Curte de Casație și Justiție a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29 [...] trebuie interpretat în sensul că prin «comunicare publică» se înțelege:

- a) doar comunicarea către public care nu este prezent în locul de proveniență a comunicării sau

- b) deopotrivă și orice comunicare a unei opere realizată direct, făcută într-un loc deschis publicului, prin orice modalitate publică de execuție ori de prezentare directă a operei?
- 2) Dacă răspunsul la prima întrebare este a), aceasta înseamnă că actele de comunicare directă a operei către public menționate la b) nu intră în câmpul de aplicare al acestei directive sau înseamnă că nu constituie comunicare publică a operei, ci reprezintă acte de interpretare/execuție publică a operei în înțelesul articolului 11.1 [1°] al Convenției de la Berna [...]?
- 3) Dacă răspunsul la prima întrebare este b), permite articolul 3 alineatul (1) al Directivei [2001/29] reglementarea prin lege de către statele membre a unei gestiuni colective obligatorii a dreptului de comunicare publică a operelor muzicale, indiferent de modalitatea de comunicare, chiar dacă acest drept este posibil de gestionat individual și chiar este gestionat astfel de către autori, fără a prevedea opțiunea pentru autori de a-și exclude operele de la gestiunea colectivă?”

Cu privire la competența Curții

²⁷ Astfel cum reiese din decizia de trimitere, litigiul principal privește fapte care au avut loc în perioada cuprinsă între mai 2004 și septembrie 2007, în timp ce România a aderat la Uniunea Europeană doar la 1 ianuarie 2007.

- 28 În această privință, trebuie amintit că Curtea este competentă să interpreteze dispozițiile dreptului Uniunii numai în ceea ce privește aplicarea acestora într-un nou stat membru începând de la data aderării acestui stat la Uniunea Europeană (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 ianuarie 2006, *Ynos*, C-302/04, Rec., p. I-371, punctul 36, precum și Hotărârea din 14 iunie 2007, *Telefónica O2 Czech Republic*, C-64/06, Rep., p. I-4887, punctul 23).
- 29 Întrucât faptele din cauza principală sunt parțial posterioare datei aderării României la Uniunea Europeană, Curtea este competentă să răspundă la întrebările adresate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 aprilie 2010, *CIBA*, C-96/08, Rep., p. I-2911, punctul 15).

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la a doua întrebare

- 30 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă Directiva 2001/29 și în special articolul 3 alineatul (1) din aceasta trebuie interpretate în sensul că au în vedere doar comunicarea către public care nu este prezent în locul de proveniență a comunicării sau și orice comunicare a unei opere realizată direct, făcută într-un loc deschis publicului, prin orice modalitate publică de execuție ori de prezentare directă a operei.

- 31 Se impune a sublinia că nici articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29, nici altă dispoziție din aceasta nu definesc noțiunea „comunicare publică”.
- 32 În această situație, pentru interpretarea unei noțiuni de drept al Uniunii, este necesar să se țină seama nu numai de modul de redactare a dispoziției în care apare noțiunea, ci și de contextul în care se înscrie și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte.
- 33 Mai întâi, în ceea ce privește contextul, trebuie subliniat că a doua teză a considerentului (23) al Directivei 2001/29 prevede că dreptul de comunicare publică „trebuie înțeles în sens larg, ca acoperind orice comunicare către public care nu este prezent în locul de proveniență a comunicării”.
- 34 În această privință, în Hotărârea din 4 octombrie 2011, Football Association Premier League și alții (C-403/08 și C-429/08, Rep., p. I-9083), Curtea a clarificat domeniul de aplicare al considerentului amintit și, mai specific, a doua teză a acestuia.
- 35 Curtea a amintit astfel, în legătură cu geneza Directivei 2001/29 și în special în legătură cu Poziția comună (CE) nr. 48/2000, aprobată de Consiliu la 28 septembrie 2000 în vederea adoptării Directivei 2001/29 (JO C 344, p. 1), că considerentul (23) al acestei directive a fost adoptat în urma propunerii Parlamentului European, care dorea ca în cuprinsul acestuia să se precizeze că comunicarea publică în sensul directivei menționate nu se referă la „reprezentări sau executări directe”, noțiune care face trimitere la noțiunea „reprezentare și executare publică” prevăzută la articolul 11 primul paragraf din Convenția de la Berna, această din urmă noțiune înglobând interpretarea operelor în fața publicului care se află în contact fizic și direct cu actorul sau cu executantul operelor (a se vedea Hotărârea Football Association Premier League și alții, citată anterior, punctul 201).

- 36 Astfel, pentru a exclude asemenea reprezentări și executări publice directe din sfera de aplicare a noțiunii „comunicare publică” în cadrul Directivei 2001/29, în respectivul considerent s-a precizat că comunicarea publică acoperă orice comunicare către un public care nu este prezent în locul de proveniență a comunicării (a se vedea Hotărârea Football Association Premier League și alții, citată anterior, punctul 202).
- 37 Or, într-o situație precum cea în discuție în cauza principală, în care, astfel cum reiese din decizia de trimitere, operele muzicale comunicate către public în cadrul unor spectacole de circ și de cabaret sunt executate în direct, un asemenea element de contact fizic și direct există, astfel încât publicul este, contrar exigenței prevăzute de a doua teză a considerentului (23) al Directivei 2001/29, prezent în locul de proveniență a comunicării.
- 38 În ceea ce privește, apoi, obiectivul urmărit de Directiva 2001/29, trebuie subliniat că reiese din considerentele (2) și (5) că aceasta vizează crearea unui cadru juridic general și flexibil la nivelul Uniunii, care să sprijine dezvoltarea societății informaționale și adaptarea și completarea normelor actuale în materia dreptului de autor și a drepturilor conexe pentru a ține seama de faptul că dezvoltarea tehnologică a făcut să apară noi forme de exploatare a operelor protejate.
- 39 Rezultă de aici că armonizarea voită de Directiva 2001/29, la care face trimitere prima teză a considerentului (23), nu se presupune că vizează formele „tradiționale” de comunicare publică, precum reprezentarea sau executarea directă a unei opere.
- 40 Acest lucru este confirmat de altfel de a treia și a patra teză ale considerentului (23) al Directivei 2001/29, potrivit cărora dreptul de comunicare publică include orice transmisie sau retransmisie a unei opere către public, prin cablu sau fără cablu, inclusiv

radiodifuziunea, și nu include niciun alt act. Astfel, acest drept nu include acte care nu implică o „transmisie” sau o „retransmisie” a unei opere, precum acte de reprezentare sau de executare directă a unei opere.

- 41 Având în vedere considerațiile ce precedă, trebuie să se răspundă la prima și la a doua întrebare că Directiva 2001/29 și în special articolul 3 alineatul (1) din aceasta trebuie interpretate în sensul că au în vedere doar comunicarea către un public care nu este prezent în locul de proveniență a comunicării, cu excluderea oricărei comunicări a unei opere realizate direct, făcută într-un loc deschis publicului, prin orice modalitate publică de execuție ori de prezentare directă a operei.

Cu privire la a treia întrebare

- 42 Având în vedere răspunsul dat la prima și la a doua întrebare, nu este necesar să se răspundă la a treia întrebare adresată.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 43 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională și în special articolul 3 alineatul (1) din aceasta trebuie interpretate în sensul că au în vedere doar comunicarea către un public care nu este prezent în locul de proveniență a comunicării, cu excluderea oricărei comunicări a unei opere realizate direct, făcută într-un loc deschis publicului, prin orice modalitate publică de execuție ori de prezentare directă a operei.

Semnături